EDUSKUNNAN LAKIVALIOKUNTA

LAUSUNTOPYYNTÖ: HE 275/2022 vp

Hallituksen esitys poliisilain

muuttamiseksi

13.1.2023

Yleisiä huomioita

Pakkokeinolainsäädäntöä on muutettu useasti ja nytkin on vireillä sekä pakkokeinolain että poliisilain muutokset. Lähtökohtaisesti on ongelmallista, jos lakeihin joudutaan toistuvasti tekemään pistemäisiä muutoksia, vaikka lainsäädäntö on ollut voimassa vasta reilut kahdeksan vuotta. Nyt on kysymys varsin pienistä, pääosin teknisluontoisista muutoksista. Merkittävimmät muutokset johtuvat käytännössä esiin tulleista tarpeista ja osin myös toimintaympäristön muutoksista. Minulla ei ole huomauttamista hallituksen esityksessä olevaan muutosesitysten perusoikeusulottuvuuksia pohtivaan jaksoon. Muutosesityksissä on otettu asianmukaisesti huomioon pakkokeinojen käyttämisen yleiset periaatteet, HE on tältä osin varsin perinpohjainen.

Pykäläkohtaiset kommentit

1 luku

1 §: Esitys on selventävä ja hyväksyttävissä ilman epäilystä.

2 luku

3 §: Pykälän täydennys poistaisi käytännössä esiin tulleen ongelman. Lainmuutos on osoittautunut tarpeelliseksi, jotta poliisin toimivalta henkilön kiinni ottamiseen olisi selkeä. Poliisin toimivallan pitää perustua tarkkarajaiseen normiin. Nykyinen sääntely ei tarkkaan luettuna kata tilannetta, jossa henkilö otetaan tuomioistuimen pyynnöstä kiinni ilman etsintäkuulutusta. Kovin suuresta ongelmasta ei ole ollut kysymys, mutta laillisuusvalvojan kiinnitettyä pulmaan huomiota, lainmuutos on osoittautunut tarpeelliseksi.

5 luku

5 ja 6 §: Muutosesitys on teknisluontoinen ja sellaisenaan hyväksyttävissä. Termi ”välitystieto” kuvaa nykyistä sääntelyä osuvammin 5 §:ssä sitä, mistä toiminnassa on kysymys.

7 §: Muutosesitys on perusteltu. Telekuuntelussa ei ole kysymys laitteen tai teleosoitteen oikeusturvasta vaan rikoksesta epäillyn oikeusturvasta. Sen vuoksi on perusteltua kohdistaa lupa henkilöön eikä laitteisiin. Luvan voimassaoloa koskeva muutosesitys on myös hyvin perusteltu. Muutos olisi periaatteellisesti merkittävä, mutta ei kenenkään oikeusturvan kannalta ongelmallinen.

8 ja 10 §: Muutosesitys on perusteltu ja oikeustilaa selventävä. Viittaan myös edellisessä kappaleessa kirjoittamaani.

15 §: Muutosesitystä on luonnoksessa perusteltu uskottavasti. Rikollisuus on siirtynyt entistä enemmän tietoverkkoihin ja siksi on perusteltua helpottaa peiteltyä tiedonhankintaa tietoverkossa. Rikokset, joissa enimmäisrangaistus on kaksi vuotta vankeutta tai enemmän, ovat vakavia rikoksia. Esitetty sääntely mahdollistaisi peitellyn tiedonhankinnan tietoverkossa esimerkiksi huumausainerikoksen ja monien uusien lapseen kohdistuvien rikosten ennalta estämiseksi. Viittaus RL 17 luvun 19 §:ään on tarpeeton, koska tuossa pykälässä ollut rikostunnusmerkistö siirtyi 1.1.2023 RL 20 luvun 21 §:ään, jossa enimmäisrangaistus on kaksi vuotta. Poliisilain pakkokeinosäännökset sääntelevät rikosten estämistä. Ennen 1.1.2023 tehtyä rikosta ei voida enää estää. Pakkokeinolaissa kumotun säännöksen mukana olo voi olla perusteltua, koska aiemmin voimassa ollutta lakia sovelletaan lievempänä ennen 1.1.2023 tehtyihin rikoksiin.

17 §: Muutosesitys on perusteltu. Kotirauhan suojaa ei nauti laite vaan suojan piirissä oleskeleva ihminen. Pelkästään laitteeseen kohdistuva kuuntelu ei loukkaa kotirauhan suojaa. On aivan samantekevää, missä konetta käytetään. Näppäimistökuuntelulla ei saada tietoa siitä, mitä kotirauhan piirissä tapahtuu. En näe tässä minkäänlaista perusoikeusongelmaa.

23 §: Muutosesitys on nykyistä oikeustilaa selkiyttävä. Lain nykyinen sanamuoto on jossain määrin epäselvä.

25 §: Kyseessä on teknisluontoinen muutos ja sellaisenaan hyväksyttävissä.

28 §: Muutosesitys on luonnoksen nykytilan kuvauksessa hyvin perusteltu. On syytä poistaa murhan, tapon ja surman osalta vaatimus yhteydestä organisoituun rikollisuuteen, suunnitelmallisuuteen, jatkuvuuteen tai toistuvuuteen. Nämä rikokset ovat rikoksista vakavimpia, eikä niiden ennalta estämisessä sallitun peitetoiminnan lisäkriteerejä ole tarpeen säätää. Voimassa olevan sääntelyn peruste ei ilmene poliisilain esitöistä. Kyseessä lienee lähinnä lainsäätäjän lapsuksesta, joka on syytä korjata.

29 ja 30 §: Muutosesitys on perusteltu, HE:n perusteluissa esitetyistä syistä.

45 §: Muutosesitys on teknisluontoinen ja sellaisenaan perusteltu.

50 §: Muutosesityksiin ei ole huomauttamista, ne ovat teknisluontoisia ja sellaisenaan hyväksyttävissä.

54 §: Muutos olisi parannus nykytilaan. Erityisesti huumausainerikoksen lisääminen pykälään on omiaan tehostamaan merkittävästi poliisin rikostorjuntaa. Lahjusrikoksia Suomessa tulee poliisin tietoon varsin vähän, mutta pidän kuitenkin niiden lisäämistä pykälään perusteltuna, HE:n perusteluihin kirjatuista syistä. Erityisesti lahjominen elinkeinotoiminnassa voi liittyä vakavaan talousrikollisuuteen ja organisoituun rikollisuuteen.

56 ja 58 §: Muutosesitys on hyvin perusteltu. 56 §:n muutos selventää oikeustilaa. Muutosesityksen perustelut ovat hyväksyttävissä. Kyseessä on käytännön toiminnassa ilmi tulleiden ongelmatilanteiden ratkaisu asianmukaisin lainsäädännöllisin keinoin.

5a luku

Muutosesityksiin ei ole huomauttamista, ne vastaavat 5 lukuun esitettyjä muutoksia, joista olen kirjoittanut kommentoidessani 5 lukuun esitettyjä muutoksia.

Matti Tolvanen

OTT, Rikos- ja prosessioikeuden professori

Itä-Suomen yliopisto

matti.tolvanen@uef.fi